

ДО ПИТАННЯ ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті систематизовано підходи науковців до розуміння сутності та змісту поняття фінансових ресурсів. Охарактеризовано особливості фінансових ресурсів підприємства. За результатами дослідження запропоновано авторський підхід до трактування поняття «фінансові ресурси».

Ключові слова: фінансові ресурси, капітал, джерела формування капіталу, власний капітал, позичковий капітал, залучений капітал.

Abstract

The article systematizes the approaches of scientists to understand the essence and content of the concept of financial resources. Features of financial resources of the enterprise are characterized. According to the results of the research, the author's approach to the interpretation of the concept of "financial resources" is proposed.

Keywords: financial resources, capital, sources of capital formation, equity, loan capital, borrowed capital.

Вступ

Динамічні перетворення, підсилені пандемічними процесами, тільки збільшують нестачу фінансових ресурсів на вітчизняних підприємствах, що порушує платіжну дисципліну та знижує рівень фінансової стійкості суб'єктів бізнесу, національної економічної системи в цілому [1].

Виникає необхідність ефективного управління процесами формування та використання фінансових ресурсів. Водночас трактування поняття фінансових ресурсів в економічній науковій думці є досить неоднозначним, а іноді – і дискусійним.

Результати дослідження

Поняття ресурсів має французьке походження, безпосередньо характеризуючи допоміжні засоби, які можуть використовуватись з певного джерела для досягнення певних цілей.

В економічній літературі можна відслідкувати різні підходи науковців до виокремлення меж функціонування фінансових ресурсів.

В економічній літературі під фінансовими ресурсами часто розуміють саме грошові фонди, які формуються в процесі розподілу, перерозподілу й використання валового внутрішнього продукту, який формується в державі протягом певного часу [2, с. 133].

Зокрема І. Бланк характеризує фінансові ресурси підприємства «як кошти, наявні в розпорядженні суб'єкта господарювання». Автор наголошує, що ця сукупність коштів формується для фінансування розвитку підприємства в майбутньому [3, с. 32].

Підтримуємо думку, що поняття «кошти» є значно ширшим, ніж «фінансові ресурси» [4], які характеризують фінансовий результат процесу відтворення, а не зміну форм вартості. Фінансові ресурси відображають можливості для соціально-економічного розвитку.

Частина науковців для характеристики фінансових ресурсів оперує поняттям «фонди». Водночас сьогодні поняття «фонди» як організаційна категорія руху коштів практично зникає з лексики підприємств, що чітко віддзеркалено в формі балансу, в якій жодного разу не згадуються фонди, а використовується поняття «капітал». В цілому до трактування будь-якого фонду як джерела коштів для придбання активів не слід ставитися буквально: активи найчастіше придбаваються у тому разі, коли у підприємства є в достатньому обсязі вільні грошові ресурси, а не тому, що створено якийсь фонд. Відповідно, більшість підприємств не поспішають створювати різноманітні фонди, а акумулюють їх у вигляді нерозподіленого прибутку [5].

В умовах динамічної економіки практики та теоретики частіше оперують поняттям «капітал», який є реальним об'єктом, на який можна впливати з метою отримання доходів. В такому розумінні капітал

для фінансиста – об'єктивний фактор виробництва. Відповідно, капітал є частиною фінансових ресурсів, яка введена підприємством в обіг і приносить відповідні доходи від її ефективного використання. В такому трактуванні капітал є формою фінансових ресурсів.

Варто звернути увагу на трактування фінансових ресурсів А. Філімоненковим [6, с. 13], який, на відміну від інших дослідників, розкриває сутність фінансових ресурсів підприємства як «грошовий капітал, що вкладається у підприємство з метою одержання доходів і прибутку».

В. Белоліпецький наголошує, що «в умовах ринкової економіки фінансисти оперують частіше саме поняттям «капітал», оскільки він для фінансиста-практика є реальним об'єктом, на який можна впливати з метою отримання нових підприємницьких доходів. Капітал же – це перетворена форма фінансових ресурсів» [7, с. 64].

Водночас, науковець зазначає, що у фінансовій звітності підприємства фінансові ресурси представлені капіталом і зобов'язаннями підприємства, тим самим відносячи до капіталу тільки власний капітал підприємства (перший розділ пасиву балансу фінансової звітності).

Якщо досліджувати фінансові ресурси в часовому контексті, то принципова відмінність між фінансовими ресурсами підприємства та його капіталом полягає в тому, що в будь-який момент часу фінансові ресурси перевищують або відповідають розміру капіталу підприємства [5]. При цьому рівноважність означає, що підприємство не має жодних фінансових зобов'язань і всі наявні фінансові ресурси перебувають в обігу. Варто зауважити, що в сучасній обліково-аналітичній практиці використовують саме поняття власного капіталу «як частини в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань» [8].

Така ж точка зору прослідковується в дослідженнях В. Гриньова, В. Коюди [9] та Г. Кірейцева [10], зазначаючи, що «принциповою різницею між капіталом і фінансовими ресурсами є те, що на будь-який момент часу фінансові ресурси є більшими або ж дорівнюють капіталу підприємства. При цьому, якщо «фінансові ресурси» відповідають «капіталу», то це означає, що у підприємства немає жодних фінансових зобов'язань».

Водночас поглиблені дослідження показали, що деякі науковці ототожнюють фінансові ресурси і капітал, а іноді й підміняючи одне поняття іншим. Так, В. Опарін [11] характеризує фінансові ресурси як суму коштів, що спрямовуються в основні та оборотні засоби підприємства. Автор зазначає, що фінансові ресурси характеризують фінансовий потенціал підприємства, визначаючи можливості щодо здійснення різних витрат з метою отримання доходів.

Водночас, варто зауважити, що капітал є реальним об'єктом, на який можна постійно впливати з метою отримання нових доходів підприємства та виконання підприємством своїх зобов'язань. В такому контексті капітал є об'єктивним фактором виробництва, будучи частиною фінансових ресурсів, які використовуються підприємством у своїй діяльності.

Підсумувавши, варто зазначити, що капітал є перетвореною формою фінансових ресурсів. Відповідно, ототожнювати поняття фінансових ресурсів і капіталу не доцільно. Принциповою різницею між капіталом і фінансовими ресурсами є те, що на будь-який момент часу фінансові ресурси перевищують або дорівнюють капіталу підприємства. При цьому така рівновага вказує на те, що у підприємства немає жодних фінансових зобов'язань.

Аналізуючи наведені трактування поняття «фінансові ресурси підприємства», можемо констатувати, що серед українських та зарубіжних науковців і досі відсутня одна думка щодо трактування цього поняття з визначенням його місця та значення в процесі функціонування будь-якого підприємства.

При уточненні сутності та змісту поняття фінансових ресурсів доцільно враховувати, що:

- фінансові ресурси за своєю сутністю є складовою виробничих відносин суспільства;
- фінансові ресурси формуються та використовуються в ході фінансових відносин (зокрема кредитних);

- ресурси в цілому, фінансові зокрема, використовуються для досягнення певних цілей.

Різні класифікаційні трактування фінансових ресурсів у економічній літературі дають можливість охарактеризувати фінансові ресурси підприємства як наявний в розпорядженні підприємства капітал, який поділяють за двома ознаками [12]:

- за видами та складом;

- за джерелами виникнення (формування) як сукупність власного, позичкового та залученого грошового капіталу, що використовується для формування майна та здійснення діяльності

підприємства. Відповідно, капітал, який формує фінансові ресурси підприємства та фінансує його активи, водночас є зобов'язаннями перед власниками та кредиторами.

Висновки

Враховуючи результати дослідження, вважаємо за доцільне охарактеризувати фінансові ресурси підприємства як сукупність доходів і нагромаджень, що формуються за рахунок власного, позичкового та залученого грошового капіталу, які акумулюються та використовуються підприємством в ході здійснення виробничо-фінансової діяльності для забезпечення ліквідності активів, платоспроможності та соціально-економічного розвитку відповідно до сформованої фінансової стратегії.

Такий підхід до трактування поняття фінансових ресурсів підприємства є досить повним, враховуючи як власний капітал, так і можливості використання позичкового та залученого капіталів. Водночас, враховано цільову спрямованість формування та використанні фінансових ресурсів в розрізі обраної фінансової стратегії господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбан А. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Економічні науки. 2010. № 15. С. 25–27.
2. Бердар М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства на основі логістичного підходу. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 5(83). С. 133–138.
3. Бланк И. Управление активами: монография. Киев: Ника-Центр, Эльга, 2000. 720 с.
4. Майстро С.В. Стратегія державного регулювання розвитку агропромислового комплексу України в умовах глобалізації. АПК: економіка, управління. 2009. №1. С. 65-76.
5. Л. І. Катан, А. І. Сидоренко. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Ефективна економіка*. № 6. 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3095>.
6. Філімоненков О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: МАУП, 2004. 328 с.
7. Белоліпецкий В. Финансы фирмы: Курс лекций. Москва: ИНФРА. 1998. 296 с.
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затв. наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 . URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
9. Гриньова В., Коюда В. Фінанси підприємств. 2-е вид., перероб. та допов. Київ: Знання-Прес, 2004. 424 с.
10. Кірейцев Г. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. д.е.н., проф. Г. Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2002. 268 с.
11. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. 4-ге вид., доп. і перероб. К.: КНЕУ, 2007. 240 с.
12. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. *Держава та регіони*. 2016. № 1. С. 34–39.

Причена Ірина Валеріївна – канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: prychera.iryuna@gmail.com.

Соломонюк Ірина Леонідівна – студентка групи МПОУ-20м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Prychera Iryna V. – Ph.D. (Econ.), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economic Enterprise and Production Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Solomoniuk Iryna L. – student, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University,